

BORGARTING LAGMANNSRETT

DOM

Avsagt: 24.10.2016 i Borgarting lagmannsrett

Saksnr.: 16-078872ASD-BORG/03

Dommere:

Lagdommer
Tingrettsdommer
Lagdommer

Harald G. Nyhus
Torild Margrethe Brende
Therese Steen

Ankende part

Advokat Per Danielsen

Ankemothpart

Advokat Sjak Rasmussen Haaheim

Saken gjelder spørsmålet om samvær med far for en gutt på 12 og en jente på snart 11 år, jf. barnelova §§ 43 og 48 annet ledd.

Sakens bakgrunn

Partene i saken er _____ (herette _____ ; eller mor), født _____ og _____ (heretter _____ eller far), født _____. De møttes i 2002 og giftet seg i 2004. Paret fikk barna _____ født _____, og _____ født _____. Samlivet ble brutt mens _____ gikk gravid med _____.

_____ har sønnen _____ født 1996, fra et tidligere forhold. _____ hadde tidligere vært gift med _____, og han har fra dette ekteskapet barna _____, født i 1994, og _____ født i 1998. _____ i dag gift med _____. De fikk datterer _____, 2010.

_____ har ti søsken. Han er vokst opp i menigheten Smiths venner. I 2002 tok hans seks år yngre søster _____ kontakt med ham. I et møte mellom dem, hvor også et fjernere familiemedlem var til stede, konfronterte _____ broren med at de hadde hatt en seksuell relasjon da de var barn. _____ har forklart at han i samtalen erkjente at det de hadde gjort ikke var akseptabelt. _____ har imidlertid forklart at _____ svarte "Har det gjort deg noe da?" _____ har ved flere anledninger fortalt at han også tilbød seg å snakke med _____ og en tredjemann hvis det kunne hjelpe søsteren med å håndtere de problemene dette hadde gitt henne. _____ skal, i henhold til _____, ha svart at dette var noe hun hadde lagt bak seg, og at hun hadde tilgitt ham. Det samme har _____ sagt til moren deres, _____ da hun og moren snakket om hva som hadde skjedd.

I 2001 og 2002 hadde _____ og _____ en konflikt om barna _____ og _____. Det fremgår blant annet av rapporter til barnevernet fra sosialkonsulenten på _____ skole, fra vinteren og våren 2002, a _____ på tidspunktet hadde et alkoholproblem. Hun utøvde vold mot barna og var mye fraværende på ettermiddagene og kveldene. Til illustrasjon kan nevnes _____ uttalelse til sosialkonsulenten forut for et besøk fra barnevernet i april 2002. I rapporten fra konsulenten heter det: "Hun er redd for hva hun skal si til barnevernet hvis de spør henne om hvordan hun har det hjemme. Hun spør meg om hun må lyve å si at ting er bra. [...]. Mor har sagt at hvis hun forteller at mor drakk og slo, skulle hun slå henne."

_____ tok i juni 2002 ut stevning med påstand om å få den daglige omsorgen for barna.

I november 2002 anklaget _____ for overgrep mot _____ og i desember anmeldte hun ham for seksuelle og fysiske overgrep mot begge barna. I desember 2002 fortalte _____ til sosialkonsulenten på skolen at faren to ganger hadde tatt

henne helt kort på skrittet utenpå buksen. Hun var videre opptatt av rettssaken mellom foreldrene. Sosialkonsulenten spurte om det var moren som hadde bedt henne fortelle om dette. I rapporten heter det: "Hun bekrefter at mamma har bedt henne gå til meg [sosialkonsulenten] fordi jeg skulle i den rettssaken". bekreftet videre i samtalene med sosialkonsulenten at hun fortsatt veldig gjerne ville til faren sin, og at hun alltid gledet seg til å komme til ham.

I et dommeravhør av av 12. februar 2003 fortalte hun blant annet at hun hadde sett kjønnsorganet til faren sin to-tre ganger. På spørsmål viste det seg at dette hadde skjedd i forbindelse med at hadde kommet inn på badet mens var der. fortalte videre at pleide å stryke henne på rompen når hun satt på fanget hans. Han skal også ha tatt henne på tissen to ganger. Hun hadde tøy på seg da handlingene fant sted. Beskrev også hvordan (som da var blitt samboer med) kysset sønnen sin på munnen lenge, som om de var kjærester.

I en dom fra mai 2003 ble og tilkjent delt ansvar for og , med utvidet samvær fra torsdag til mandag annen hver uke til . Statsadvokaten i Oslo henla saken mot på bevisets stilling 16. juni 2003.

Uten forhåndsvarsel eller samtykke tok med seg og til Brasil 13. september 2003. Etter flere år med rettsprosesser inngikk foreldrene et rettsforlik i Brasil hvor forpliktet seg til å returnere til Norge med og senest 20. mars 2008. forpliktet seg til å trekke anmeldelsene av for bortføring og kidnapping av barna. Foreldrene avtalte også delt foreldreansvar og en samværsordning. valgte å flytte til faren sin etter retur til Norge i 2008. I juli 2009 tok igjen barna med til Brasil, men returnerte med dem i november samme år etter en avgjørelse fra en domstol i Brasil. har nå over en lengre periode bodd hos flyttet i 2012 til Brasil, og hun studerer i dag juss i Rio de Janeiro.

Mens konflikten mellom og pågikk, traff Som tidligere redegjort fikk de sønnen 22. juni 2004, og de gikk fra hverandre mens gikk gravid med Etter bruddet inngikk og et rettsforlik 10. oktober 2005 som regulerte foreldreansvar, fast bosted og samvær etter barnelova for Det ble avtalt at skulle ha fast bosted hos , men hvis en av partene flyttet fra regionen Øvre Eiker/Drammen, skulle ha fast bosted hos den som ble boende. Den avtalte samværsordningen ble også praktisert for etter at hun ble født 25. november 2005.

I november 2009 ringte til barnevernet. Hun mente å ha sett seksuelle overgrep fra ; mot og . Overgrepene skal ha funnet sted da barna

var henholdsvis seks og to år gamle. opplyste også at ; skal ha utsatt henne for incest da hun selv var barn. I referatet fra den utdypende telefonsamtalen med barnevernet fremgår det:

Melder forteller videre om en hendelse da fars to eldste barn (med kona nr. 1) var på besøk hos besteforeldrene sammen med far. Melder var også på besøk hos foreldrene ved dette tilfelle. Melder forteller at hun var på andre etasje for å re opp sengene, da far kom opp med barna, en gutt og en jente. Til tross for at melder var til stede på rommet, begynner far å "buse" med jenta; han borret opp nesa si i underlivet på jenta på – hva melder opplevde – en seksuell måte. Melder sier at hun følte vemmelse og at hun ikke klarte å si i fra og/eller bli kvar i rommet med far og barna.

Senere samme helg sitter melder, foreldrene, far søsknene sammen i stua. Far har da gutten på kne og melder ser hvordan far gnir underlivet sitt mot guttens rompe. Melder så et seksuelt uttrykk i ansiktet på far, som hun gjenkjente fra tiden da far overgrep seg på henne. Melder sier at hun senere snakket med sine foreldre om hendelsen, men de svarte at de ikke [hadde] sett noe mistenksomt.

ble varslet av barnevernet om at et medlem i ; familie har meldt fra til barnevernet. I notatetene fra samtalen mellom ; og barnevernet fremgår det:

Mor sier at fars far skal ha utsatt sine barn, jentene, for overgrep da de var små.. Det er fars søster, til like melder, som skal ha kommet med slike antydninger i følge mor. Mor sier også at søsknene ble slått av bjørkeris, at det hørte til hverdagen. Mor sier at hun ikke har en aning om det som fars søster [har] sagt er sant, at hun ikke har noe grunnlag for å si at det er så.

[...]

Mor sier at hun alltid [har] vært "på alerten" vedrørende eventuelle tegn til overgrep. Mor sier også at hun aldri [har] hatt årsak å mistenke, men at hun nå selvfølgelig føler en uro. Mor sier at hun ikke er bekymret, men at hun føler motstridige følelser.

Mor sier at hun føler ubehag, og at følelsen går mot to ulike veier; Den ene veien er mistanken om at far kan ha forgrepet seg mot barna. Den andre veien er den kjennskapet mor har om fars slekt og hvordan de er. Mor sier at den sistnevnte følelsen er den som gir henne mest ubehag.

I den oppfølgende undersøkelsessamtalen mellom barnevernet og opplyste spontant at han, da han var ca. 12 år gammel, hadde nær kontakt med søsteren , og at hun oppfattet kontakten som seksuell. Han refererte videre til samtalen han hadde med søsteren i 2002 hvor han foreslo at "de skulle snakke igjennom saken så at hun kunne legge det til ro, men hun sa da at hun ikke trengte det da hun allerede hadde lagt det til ro, og at alt var greit. Far forteller videre at søsteren oppfattes

som ustabil og at hun nå har forlatt Smiths venner for en enda mer ekstrem rørelse.”
Barnevernet beskrev _____ som “åpen og samarbeidsvillig”.

Den 17. februar 2010 henla barnevernet undersøkelsessaken. I sluttnotatet heter det:

Det er underveis i undersøkelsene i henhold til lov om barneverntjenester § 4-3 ikke fremkommet informasjon som tyder på at far utsetter barna _____ for overgrep eller utsettes for omsorgssvikt. Barna oppleves som åpne og aktive og gir uttrykk for å være glade og fornøyde barn som viser trygghet. Samspill mellom barn og foreldre, oppfattes som naturlig og fint. Barneverntjenesten vurderer at _____ har en stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen, og det foreligger ingen grunn til bekymring.

Fra årsskiftet 2009-2010 ble _____ og _____ enige om en ordning som innebar at barna var like mye hos hver. _____ fikk folkeregistrert adresse hos _____ mens _____ forble registrert hos _____

_____ var i 2008 blitt kjæreste med _____. Den 28. april 2010 fikk de datteren _____ har i flere sammenhenger opplyst at hun, etter at hun selv ble mor, etter hvert reagerte på den tette kontakten mellom _____ og _____. De hadde daglig kontakt på telefon, og _____ var stadig hjemme hos dem. _____ syntes dette var krevende, og hun følte seg som “kone nr. 2”. Hun krevde etterhvert at kontakten mellom de tidligere ektefellene ble redusert. _____ respekterte dette.

I 2011 ønsket _____ en annen samværsordning for _____ og _____ og foreldrene var til mekling på familievernkontoret 6. april 2011. Før sommerferien 2011 varslet skolen om at foreldrene hadde gått tilbake til samværsordningen fra 2005 _____ var uenig i at partene var blitt enige om dette. I september 2011 kontaktet Folkeregisteret for å få endret bostedsregistreringen til _____ og den 1. desember 2011 registrerte Folkeregisteret flytting for _____ tilbake til _____ adresse. Foreldrene praktiserte da samværsordningen fra 2005.

Den 3. mai 2012 tok _____ kontakt med _____ på telefon. _____ fortalte igjen om den gangen _____ hadde hatt med seg _____ og _____ til foreldrene deres, og det hun mente å ha observert av seksuelle overgrep fra _____ side.

Den 8. juni 2012 anmeldte _____ for incest mot deres felles barn. _____ ble pågrepet og avhørt. Det ble gjennomført dommeravhør av _____ og _____ 26. juni 2012. Det ble ikke tatt utskrift av forklaringene deres. I dommeravhøret fortalte _____ om hvordan hun hadde det hos moren og faren sin, og hun gav uttrykk for at hun hadde det bra hos begge. Hun ristet på hodet da hun ble spurt om noen hadde tatt henne på tissen eller rompa.

og ble også undersøkt på Ullevål sykehus 26. juni 2012. Det ble ikke gjort funn som tydet på seksuelle overgrep. Med hensyn til er det bemerket i journalen at hun var blitt betydelig overvektig. ble undersøkt på Ullevål sykehus 31. august 2012. Heller ikke her ble det gjort funn som tydet på seksuelle overgrep.

På bakgrunn av anmeldelsen åpnet barnevernet også undersøkelsessak når det gjaldt Denne saken ble henlagt 7. august 2012. Det ble konkludert med at " lever i en tilfredsstillende omsorgssituasjon."

Etter at flyttet til Brasil i 2012 sendte hun 6. august 2012 en mail til rødegjorde her for hvordan hun oppfattet konflikten mellom sine foreldre og forholdet til barnevernet. Hun forteller at historiene om at skal ha tatt på henne da hun var liten var løgn. I eposten heter det blant annet:

Herregud, jeg var ett lite barn som ville være sammen med faren sin jeg visste ikke hvor alvorlig det kunne bli.. i dag saa vet jeg hvor alvorlig det jeg sa er og det er derfor jeg har saa daarlig samvittighet og ikke liker aa snakke om det i det hele tatt, men du fortjener aa vite sannheten og jeg skulle aldri klare aa snakke om dette og se deg inni øynene, derfor skriver jeg deg her.

Du er saa god pappa at du har hatt mange sjanser naa etter at jeg blitt stor, for aa spørre meg om hvorfor jeg sa da jeg var liten, men du har aldri brydd deg om det for du vet at det ikke var sant!

Statsadvokaten i Oslo henla saken mot 24. oktober 2012. Henleggelsesgrunnen var intet straffbart forhold anses bevist.

nektet å ha samvær med og etter juli 2012. tok videre kontakt med barnevernet, og på et møte 7. september 2012 gjentok hun sine bekymringer for overgrep fra Barnevernet besluttet at skulle ha samvær med barna under tilsyn. Psykiatrisk sykepleier Ingrid Miljeteig fikk i oppdrag å følge og og observere samværet. Miljeteig var kjent med anmeldelse av for seksuelle overgrep.

Miljeteig observerte åtte samvær mellom og Det fremgår av Miljeteigs notater og vitneforklaring at det fra side ikke var lagt godt til rette for samvær med far. hadde blant annet lagt andre planer for som gjorde hans valg vanskelige. forberedte også Miljeteig på at barna ville protestere mot samvær. I forkant av samværene kunne også barna overfor Miljeteig gi uttrykk for at de ikke ville til faren, men når de først reiste til var barna fornøyde med at de skulle til far. Miljeteig karakteriserte som emosjonelt tilgjengelig og naturlig fysisk med

begge barna. Det var god struktur og orden hos [redacted] Miljeteig oppsummerte med at det var en god tone i [redacted] familie, og at barna virket veldig fornøyde og komfortable.

På basis av observasjoner hos [redacted] mente barnevernet at [redacted] ikke satte adekvate grenser for [redacted] og [redacted] og at hun ikke var tydelig. Barnevernet fattet vedtak om å iverksette hjelpetiltak overfor [redacted] i form av veiledning i hjemmet i forhold til grensesetting og forutsigbarhet. Barnevernet la til grunn at [redacted] manglende grenser og uenighet mellom barna utgjorde risikofaktorer som kunne bidra til skjevutvikling hos barna. [redacted] ble aldri informert om dette tiltaket. I perioden 1. desember 2012 til 1. juli 2013 var en tiltaksperson hjemme hos [redacted] ved fire anledninger. Tiltakspersonen merket ikke så mye til at [redacted] ikke satte adekvate grenser og var utydelig – “bare litt i første omgang”. Barnevernet avsluttet tiltaket da det ikke ble ansett å være behov for ytterligere oppfølging.

I julen 2012 kontaktet [redacted] politiet i forbindelse med en hendelse med [redacted] har senere gjengitt hendelsen til barnevernet. [redacted] skal ha tatt moren i skrittet. [redacted] spurte om noen hadde gjort dette mot [redacted] og [redacted] skal da ha svart at pappa hadde gjort det, da han skulle vaske henne. Politiet hadde, i henhold til [redacted] respondert med at [redacted] skulle følge med videre og notere endring i adferd. Samtalen er ikke å gjenfinne i politidokumentene.

Den 15. november 2013 kontaktet [redacted] barnevernet da han var bekymret for [redacted] omsorgsevner. I meldingen til barnevernet heter det:

Han uttrykket bekymring for at mor, igjen, skal fabrikke historier eller skape drama, da han ser tegnene på dette. Melder sier det lenge har gått bra, men at han nå blant annet har mottatt sms fra barna som tilsier at mor ikke skjerner barna for negative uttalelser om far, samt at hun lar barna ta avgjørelser om samværsordningen selv. Videre at mor har behov for kraftig veiledning, da hun ikke evner å være tydelig, forutsigbar voksenperson for barna. Videre er melder bekymret for at jenta manipulerer mor, men at mor selv ikke oppfatter dette og lar jenta selv bestemme, uten å være den voksne. Melder er videre bekymret for at jenta er oppe til 23.18 om kvelden, da det var da far mottok sms fra henne. Far sier han tenker mor kommer med en motbekymringsmelding og komme med nye beskyldninger.

Barnevernet fulgte opp med samtaler med [redacted] og [redacted] i januar 2014. Barnevernet fikk her også tilgang til en sms'utvekling mellom foreldrene. [redacted] oppfattet [redacted] dithen at hun vanskeliggjorde samvær mellom ham og barna, og at hun lagde mye følelsesmessig drama for barna. [redacted] mente at hun måtte skjerm barna fra samvær med [redacted] når de viste sterke reaksjoner etter samvær. I barneverndokumentene er [redacted] referert på at “[b]åde [redacted] og [redacted] er sinte, gråter, trekker seg inn i seg selv og har ofte vondt i magen” etter samvær. Barnevernet gav

uttrykk for bekymring for konfliktnivået mellom foreldrene. Den 15. april 2014 henla barnevernet undersøkelsessaken mot

stanset samværet mellom far og barna vinteren/våren 2014.

Etter ønske fra ble henvist til Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk (BUP) Kongsberg 31. januar 2014. Til BUP fortalte at hadde hatt sterke reaksjoner på samvær med faren, at hun hadde sosiale vansker og spiste for mye.

beskrev at var mye misfornøyd med livet sitt, hadde ustabil humør, mye temperament og var sårbar. opplyste at hun mistenkte at var blitt utsatt for seksuelle overgrep fra . BUP innhentet ikke komparentopplysninger fra da han i denne perioden ikke hadde samvær med

hadde seks samtaler med BUP fra april til september 2014. Hun gav der blant annet uttrykk for at hun savnet å se faren sin, og at hun var litt irritert på at moren sa nei til samvær. Siste samtale på BUP fant sted etter at samværet med var gjenopptatt.

gav her uttrykk for at hun hadde det bra for tiden. Hun syntes det var "morsomt" at moren og faren var sammen hos BUP den dagen da de ellers ikke ville snakke sammen.

I epikrisen fra BUP av 10. september 2014 angis det at har en tilpasningsforstyrrelse. "Symptomene ser ut til å ha oppstått etter belastninger knyttet til familiesituasjonen (f.e. slutt samvær med far, anmeldelse av far, mistenkt seksuelle overgrep, avhør ved Barnehuset i Oslo, saken henlagt). Viste funksjonsnedsettende følelsesmessige og atferdsmessige vansker, først og fremst tydelig hjemme, ikke tilsvarende vansker på skolen". BUP observerte ikke dissosiering. I epikrisen heter det videre at igjen har hatt samvær med fra sommeren 2014. BUP konkluderte med at det ikke forelå behov for behandling i spesialisthelsetjenesten av Det ble vist til at overfor BUP bekreftet at hun nå hadde det bra. Hun ble beskrevet som stort sett blid, positiv og lettere til sinns. Sosialt gikk det også bedre.

tok ut stevning for Eiker, Modum og Sigdal tingrett 1. april 2014.

viste her til at har vært anmeldt for incest. Hun la ned påstand om at hun skulle ha foreldreansvaret for barna alene, og at skulle ha samvær med barna i et omfang fastsatt etter rettens skjønn med tilsyn. Det ble også begjært midlertidig avgjørelse etter barnelova § 60.

tok til motmæle i tilsvar av 30. april 2014. I hovedsaken la han ned påstand om at foreldreansvaret skulle være felles. I både hovedsaken og begjæringen om midlertidig avgjørelse la ned påstand om at han skulle ha samvær med sine barn til slik tid og i slikt omfang som tingretten etter skjønn bestemmer.

Tingretten engasjerte psykolog Helga Bruun som sakkyndig etter barnelova § 61 nr. 1. Bruun deltok på tre saksforberedende rettsmøter, og hun hadde flere samtaler med foreldrene og barna, både hos [redacted] og [redacted]; i perioden april til oktober 2014. Bruun innhentet komperenttopplysninger fra barnas klasseforstandere, BUP og barnevernet.

Bruun beskrev samværene hjemme hos [redacted] som hyggelige. Det var gjensynsglede, og det var ikke noe som tydet på vegring fra barna. I henhold til Bruun var det barn som ville til far og hadde det fint hos far. [redacted] gav gjennomgående uttrykk for at han ville være like mye hos begge foreldrene, men fortalte også til Bruun at moren ikke hadde gitt ham lov til å dra til faren. Også [redacted] sa at hun ville være hos faren, men mer hos moren. [redacted] sa også ting som Bruun oppfattet at kom fra moren, som at [redacted] “har en mistanke om at jeg kanskje har det bedre hos mamma enn hos pappa. ... Mamma som har skapt meg, mamma som kjenner meg.” [redacted] var videre opptatt av at barna selv burde bestemme hvor de vil bo, og hun ønsket seg “ingen lekser, mere frihet! Ingen lekser mere frihet!”

Bruun har overfor barnevernet kommentert på hvilke tanker hun gjorde seg med hensyn til seksuelle overgrep. I barnevernsdokumentene er Bruun blant annet sitert på at “hun vurderte at [redacted] historier/løgner var knyttet til konflikten mellom foreldrene”, men at hun ikke hadde vært spesielt opptatt av temaet i og med at hun ikke var spesialist på området. Hun viste også til at [redacted] var henvist til BUP. Til lagmannsretten gav Bruun uttrykk for at hun hadde forventet at [redacted] ville ha opptrådt annerledes dersom hun hadde vært utsatt for seksuelle overgrep fra [redacted]. Bruun hadde da forventet litt mer reserverthet hos [redacted] mens det hun observerte var en umiddelbarhet og en glede hos [redacted] sammen med [redacted]; “Kvaliteten av den emosjonelle kontakten mellom far og [redacted] er vanskelig å tenke seg hvis hun hadde vært utsatt for overgrep.”

Når det gjaldt [redacted] og [redacted] kontakt med barna, beskriver Bruun at de var gode på refleksjoner og grenser. [redacted] hadde i henhold til Bruun en annen strategi. Bruun oppfattet henne som veldig tett og nær barna, på godt og vondt. Til Bruun beskrev [redacted] som et krevende barn som kunne vippe hvem som helst av pinnen. I henhold til Bruun holdt [redacted] som mor [redacted] tett. Bruun mente [redacted] trengte støtte i å sette grenser og i å stå i grensesettingen.

Det ble avholdt flere saksforberedende møter tingretten, men partene kom ikke til enighet. Retten avsa 28. oktober 2014 kjennelse om midlertidig avgjørelse etter barnelova § 60 med slik slutning:

Det skal være samvær mellom [redacted] og [redacted] og [redacted] tredje hver uke, første gang uke 45 frem til det foreligger rettslig avgjørelse i hovedsaken. Overlevering skjer mandag morgen på skolen. [redacted], skal for øvrig ha samvær med barna fra 4. juledag kl. 16:00 til 1. nyttårsdag kl. 16:00.

Partene respekterte rettens beslutning, og samværsordningen ble praktisert slik at barna hadde anledning til å oppsøke den av foreldrene som de ikke hadde base hos den aktuelle uken.

Forut for hovedforhandlingen i tingretten ble psykolog Bjørn Solbakken oppnevnt som sakkyndig for retten. Hans mandat var:

1. Hva som er til barnas beste, både med tanke på foreldreansvar, hvor de skal bo fast og samvær med den andre av foreldrene. Herunder bes du vurdere begge foreldres omsorgs- og samværskompetanse. For så vidt gjelder samvær bes du vurdere hyppighet, varighet og om det bør være tilsyn under samværet.
2. Du bes særlig vurdere risikoen for seksuelle overgrep fra far. Retten viser her til det advokat Engebakken har gjort gjeldende av 23. oktober 2014 med videre henvisninger. Retten viser også til Høyesteretts dom Rt. 2013 s. 1329, som følger vedlagt sakens dokumenter. Retten vil innhente politidokumenter i anmeldelser av far og ettersende disse. Far har samtykket til dette.
3. Vurderingen skal gjøres etter gjennomgang av sakens dokumenter og etter samtaler med barna og foreldrene. Dersom den sakkyndige ser behov for å samtale med flere, kan retten kontaktes for eventuell fastsettelse av tilleggsmandat.

Solbakken avga skriftlig erklæring til tingretten 1. mai 2015. Han konkluderte ikke med hensyn til om seksuelle overgrep hadde funnet sted eller risikoen for fremtidige overgrep. Solbakken utarbeidet to risikovurderinger basert på ulike faktiske forutsetninger. Deretter gav Solbakken en anbefaling med hensyn til omfanget av samvær under den forutsetning at retten ikke fant at det var en reell risiko for fremtidige overgrep.

Den 4. januar 2016 mottok barnevernet en anonym bekymringsmelding vedrørende

. I bekymringsmeldingen er det opplyst at ; er anmeldt for overgrep på flere av sine barn. Melderer gav videre beskrivelser av måltidsituasjonen hjemme hos

. Når det gjelder , opplyste melder at vedkommende “opplever ham som et svært manipulerende menneske med psykopatiske trekk og et forvrengt virkelighetsbilde”.

og ble ikke informert om bekymringsmeldingen før 7. mars 2016. Barnevernstjenesten skal muntlig ha sagt til

; at de mente den anonyme meldingen kunne være sjikane, og at de derfor ikke varslet foreldrene om den da den kom inn.

Eiker, Modum og Sigdal tingrett avsa 11. mars 2016 dom og kjennelse med slik domsslutning:

I dommen:

1. har ikke rett til samvær med , f. 25. november 2015.

2. har rett til samvær med tredje uke med overlevering mandag morgen.
3. skal annethvert år ha samvær med henholdsvis første og andre del av jule- og nyttårshøytiden. I 2016 skal det være samvær første del. Med første del menes fra 23. desember kl. 16:00 til 27. desember kl. 16:00. Med andre del menes fra 27. desember kl. 16:00 til 1. januar kl. 16:00.

I kjennelsen:

1. har ikke rett til samvær med
2. har rett til samvær med , hver tredje uke med overlevering mandag morgen.
3. skal annethvert år ha samvær med henholdsvis første og andre del av jule- og nyttårshøytiden. I 2016 skal det være samvær første del. Med første del menes fra 23. desember kl. 16:00 til 27. desember kl. 16:00. Med andre del menes fra 27. desember kl. 16:00 til 1. januar kl. 16:00.
4. Kjennelsen har virkning fram til det foreligger rettskraftig avgjørelse i hovedsaken.

For begge avgjørelser:

erstatte omkostninger i saken med 222 500 kroner innen to uker fra forkynnelsen av denne dom og kjennelse.

informerte barnevernet om tingrettens dom straks den falt. Barnevernet besluttet umiddelbart at ikke kunne bo hjemme sammen med mens de undersøkte saken. I vedtak av 13. juni 2016 oppretthold barnevernet beslutningen. Siden da har kun vært til stede i hjemmet på dagtid dersom også er der. leier i dag en hybel på Rakkestad.

ringte AMK sentralen 14. juni 2016 grunnet suicidale planer. Han ble vurdert som depressiv med akutt krise.

I august 2016 tok kontakt med psykolog Wibeke Hellum Hansteensen. Hansteensen har hatt tre samtaler med i perioden 26. august til 20. september 2016. har vært til stede under samtalen. Til lagmannsretten uttalte Hansteensen at fremstår som en jente med lite opplevd egenverdi og utrygg på seg selv beskrives som opptatt av vekten sin. Hun skjuler seg bak puter og kan ikke si noe pent om seg selv. har ikke villet snakket om faren sin. Hansteensen antok at vil trenge tid på å bli følelsesmessig trygg i terapisisuasjonen. I motsetning til BUP har ikke Hansteensen utelukket dissosiative symptomer. har mange avledningsteknikker og uro i kroppen. Hansteensen bekreftet at som andre barn, har behov for trygge

rammer og forutsigbarhet hjemme. På spørsmål fra lagmannsretten fremgikk det at i epost og i telefonsamtale har informert Hansteensen om at hun mistenker at har vært utsatt for seksuelle overgrep fra

I tråd med mandat fra lagmannsretten utarbeidet psykolog Solbakken en sakkyndig rapport 16. september 2016. Rapporten gjengir hans samtaler med og 2. september 2016 med hensyn til deres syn på samvær med

For nærmere detaljer vedrørende saksforholdet vises til tingrettens dom og lagmannsrettens bemerkninger nedenfor.

har anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Ankeforhandling er holdt 4.-7. oktober 2016 i Borgarting lagmannsretts hus. Partene møtte sammen med sine prosessfullmektiger og avga forklaring. Sakkyndig Bjørn Solbakken fulgte deler av forhandlingene og forklarte seg. Det ble avhørt 13 vitner, og det ble vist utdrag av dommeravhør av gjort 26. juni 2012. Om bevisføringen for øvrig vises til rettsboken.

Den ankende part, , har i hovedtrekk anført:

Tingsrettens dom bygger på uriktig rettsanvendelse og bevisvurdering. Det er ikke grunnlag for å avskjære samvær med

Når det gjelder rettsanvendelsen, har tingretten lagt til grunn et for lavt beviskrav med hensyn til risikoen for fremtidige overgrep.

Til bevisvurderingen vil innledningsvis påpeke at lagmannsretten har et langt bedre grunnlag for sin avgjørelse enn tingretten. Det er lagt frem en rekke nye dokumenter av stor betydning. Videre har nye, sentrale vitner har blitt ført.

har aldri begått seksuelle overgrep mot noen av sine barn. Det vises til at både politiet og barnevernet har gått dypt inn i sakene til og Hverken politiet eller barnevernet fant at overgrep har funnet sted.

forklaring, om de påståtte seksuelle overgrepene fra mot og var i realiteten observasjoner av en helt vanlig leggesituasjon og at satt med på fanget. s politi- og vitneforklaringer må forstås på bakgrunn av hendelser i hennes egen barndom. feiltolker og ser seksuelle undertoner i helt alminnelige situasjoner. Det er i så henseende illustrerende at hun også ønsket å anmelde et annet foreldrepar for seksuelle overgrep mot sine barn etter at hun hadde vært på besøk hjemme hos dem. Det er videre viktig å merke seg

utviklingen i _____ forklaringer fra 2009 til i dag. Historiene hennes vokser og endrer seg til det mer alvorlige.

_____ har aldri foretatt noen form for grenseoverskridende seksuelle handlinger mot _____ eller _____. Det er kun _____ som hevder at _____, ved en anledning, har gitt uttrykk for at faren har tatt henne på tissen da han skulle vaske henne. Utover er det kun _____ og et vitne som har beskrevet såkalt seksuell adferd fra _____ side. Som lagt til grunn at den sakkyndige, kan denne oppførselen tolkes i forskjellige retninger, men _____ mener at den kan ha sammenheng med _____ manglende grensesetting. Det vises her blant annet til at _____ tillater en fysisk kontakt mellom henne og barna som _____ ikke ville ha akseptert, som f.eks. at hun kysser dem på munnen og at _____ fortsatt får sove i hennes seng hvis han ønsker det. Bruun og Miljeteig, som har observert samvær mellom _____ og _____ har klart gitt uttrykk for at de oppfatter samværene som naturlige. _____ viser en emosjonell kontakt med _____; som er vanskelig å forene med at hun skal ha vært utsatt for overgrep fra ham.

Når det gjelder de seksuelle handlingene mellom _____ og _____ i barndommen, har _____ tatt et oppgjør med det som skjedde. Han har erkjent at det som fant sted ikke var akseptabelt. Det var tale om seksuell eksperimentering hvor både _____ og _____ tok initiativ. Det var _____ som avsluttet dette etter ca. to år da han ble mer moden. For øvrig stemmer _____ forklaring overens med det moren og søsknene _____ og _____ har forklart om hva _____ har fortalt dem.

I sum er det ingen faktiske holdepunkter for å legge til grunn at det er en risiko for fremtidige overgrep fra _____ mot noen av sine barn _____ har derfor i utgangspunktet krav på samvær med _____ og _____ i henhold til barnelova § 43. Dette er også til barnas beste, jf. barnelova § 48.

Barna er i dag sterkt påvirket av _____, og de føler en lojalitetskonflikt som følge av saken mellom foreldrene. Det er derfor nødvendig å se hen til tidligere erfaringer med samvær med _____ som fungerte bra helt frem til tingrettens dom. Selv om barna overfor _____, Miljeteig og Bruun kan ha gitt uttrykk for at de ikke vil til far, viser samværene at de har et annet standpunkt til dette straks de er hos far. Videre trenger barna den oppfølging og grensesetting som _____ hele veien har gitt dem. Det vises her særlig til _____ problemer med vekt og med lekselesing. Omfanget av samværet bør være det samme som før tingrettens dom, dvs. at barna bør være hos _____ hver tredje uke.

_____ har lagt ned slik påstand:

1. _____; skal ha samvær med sine barn _____ i og til slik tid og i et slikt omfang som lagmannsretten etter skjønn bestemmer.
2. _____ dømmes til å betale _____ sine saksomkostninger for tingretten og lagmannsretten.

Ankemosparten, _____ har i hovedtrekk anført:

Tingrettens dom bygger på en korrekt bevisvurdering og rettsanvendelse. Saken står ikke i en annen stilling for lagmannsretten enn den gjorde for tingretten.

Vitneavhørene, særlig av _____, og de skriftlige dokumentene i saken gir tilstrekkelig grunnlag for å konkludere med at det er en "reell risiko" for at _____ kan utsettes for seksuelle overgrep i forbindelse med samvær hos _____. Ved vurderingen av beviskravet må det ses hen til skadepotensialet for _____ ved et eventuelt seksuelt overgrep. Det vises til tingrettens bevisvurdering, som _____ i det vesentlige slutter seg til.

I forhold til mulige seksuelle overgrep mot _____ fra _____, så vises det også til at _____ har vært konsistent i sin beskrivelse av _____ samtale med henne og i sine observasjoner av _____ seksualiserte adferd. Det er ikke grunnlag for å mistenke _____ for at hun forklarer seg uriktig av økonomiske hensyn eller fordi hun ønsker å flytte med barna.

Selv om det kan stilles spørsmål ved enkeltelementer i de ulike dokumentbevisene og vitneforklaringene, gir de samlet sett et fullverdig bilde som tilfredsstillende barnelovas beviskrav. Det er en reell risiko for fremtidige overgrep eller retraumatisering med alvorlige skadefølger for _____ dersom hun pålegges samvær med _____ har videre klart uttalt at hun ikke ønsker samvær med far.

Når det gjelder _____ er det viktig å se hen til at han nå ønsker mindre samvær med _____. Gode relasjoner mellom _____ og _____ skapes ikke ved tvang. Samværet bør derfor begrenses til helgesamvær med faste tidsvinduer.

_____ har lagt ned slik påstand:

1. Anken over punkt 1 i tingrettens dom forkastes.
2. _____ skal ha samvær med _____ i det omfang og på den måten retten bestemmer.
3. _____ betaler saksomkostnader for tingretten og lagmannsretten.

Lagmannsretten, som er kommet til at anken tas til følge, ser slik på saken:

Hovedspørsmålet for lagmannsretten er om, og eventuelt i hvilket omfang, skal
ha samvær med og

Barnelova bygger på en generell presumsjon om at det er til barnets beste å ha kontakt med begge foreldrene. Dette framgår av barnelova § 42, som fastsetter at barnet har rett til samvær med begge foreldrene. Etter barnelova § 43 første ledd første punktum har også en forelder som barnet ikke bor sammen med, rett til samvær med barnet. Bare dersom samvær ikke er til det beste for barnet, skal retten unnlate å fastsette samvær, jf. § 43 første ledd tredje punktum og barnekonvensjonen artikkel 9 nr. 3. I tillegg skal samværsfastsettelsen rette seg etter det som er best for barnet, jf. Grunnloven § 104 annet ledd og barnelova § 48. Avgjørelsen skal baseres på forholdene på domstidspunktet og på hva som fremstår som best for barnet i tiden fremover.

I særmerknadene til § 43 første ledd tredje punktum heter det i Ot.prp. nr. 103 (2004-2005) side 54:

Det er et grunnleggende utgangspunkt at barnet skal kunne opprettholde kontakt med begge sine foreldre selv om de lever hver for seg. Det er ikke ment å endre på dette utgangspunktet. Tilføyelsen innebærer imidlertid en presisering av at det er en forutsetning for samvær at dette må anses å være til barnets beste, og tar særlig sikte på situasjoner hvor barnet har vært utsatt for, eller det er fare for at barnet vil bli utsatt for, overgrep.

Om vurderingen knyttet til fare for barnets fysiske eller psykiske helse, heter det i barnelova § 48 annet ledd:

Ved avgjerda skal det takast omsyn til at barnet ikkje må bli utsett for vald eller på anna vis bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa vert utsett for skade eller fare.

Formålet med bestemmelsen og hvordan den konkrete vurderingen skal gjøres er nærmere omtalt i Ot.prp.nr.103 (2004-2005) side 30:

Hensikten med tilføyelsen er vidare å sikre at hensynet til barnet tillegges tilstrekkelig vekt i de situasjonene hvor det er vanskelig eller umulig å ta stilling til om overgrep har skjedd eller vil komme til å skje. Hvis det er en reell risiko for at barnet blir utsatt for overgrep hos en av foreldrene, må dette få betydning for rettens avgjørelse. Det kan ikke legges vekt på enhver påstand om overgrep. Det må legges til grunn at det som et utgangspunkt må foreligge forhold som underbygger påstanden. Det kan ikke kreves sannsynlighetsovervekt for at mistanke om vold og overgrep skal legges til grunn. Det vil også kunne være tilstrekkelig med en mindre grad enn 50 prosent sannsynlighet for at beviskravet kan anses oppfylt. Hvilken grad av sannsynlighet som må foreligge vil avhenge av de konkrete omstendighetene i saken, hvor forhold som arten av overgrep det er fare for, alvorlighetsgrad og

personlige forhold hos de involverte kan få betydning. Dersom det er en risiko for alvorlige overgrep, vil det kunne tilsi at det skal mindre til for at beviskravet anses oppfylt.

Lagmannsretten legger etter dette til grunn at dersom det foreligger en reell risiko for overgrep fra _____ overfor _____ og/eller _____ skal samvær avskjæres. Det må foreligge konkrete forhold som underbygger frykten, og risikoen må også være aktuell. Det kan imidlertid ikke oppstilles et krav om sannsynlighetsovervekt. Lagmannsretten viser her til Rt. 2014 side 976 om tilsvarende vurderinger ved spørsmålet om fare for bortføring av barn.

Barnelova § 43 ble ikke foreslått endret i forbindelse med Prop. 85 L (2012-2013), men det er forutsatt at proposisjonen skal bidra til å senke terskelen for når domstolen skal avskjære samvær, se Prop. 85 L side 41. Der det hevdes å være risiko for overgrep skal saken belyses bredt, se Prop. 85 L side 43. Det er gjort i denne saken.

Spørsmål om det er en reell risiko for overgrep fra _____

Den første problemstillingen for lagmannsretten er etter dette om det er en reell risiko for at _____ og/eller _____ vil utsettes for overgrep fra _____. Lagmannsretten legger ved vurderingen til grunn at det skal mindre til for at beviskravet er oppfylt i denne saken gitt det potensielle alvoret i overgrepet.

Den rettsoppnevnte sakkyndige for tingretten og lagmannsretten, psykolog Solbakken, har foretatt en grundig vurdering av hvilke momenter som kan tilsi at det foreligger en risiko for fremtidige seksuelle overgrep fra _____. Solbakken har benyttet instrumentet Sexual Violence Risk (SVR-20). Som utredningsmetode innebærer SVR-20 at man vurderer eventuell forekomst av 20 faktorer som erfaringsmessig er assosiert med økt risiko for fremtidig seksuell vold. Den enkelte faktor vurderes som klart til stede, mulig til stede eller ikke til stede. Modellen er ikke et matematisk verktøy. Det må gjøres en skjønnsmessig vurdering av de ulike funnene.

Basert på funnene i henhold til SVR-20 vurderes risikoen for fremtidig seksuell vold som:

- Klart til stede
- Mulig til stede
- Ikke til stede

Solbakken har både i sin skriftlige erklæring for tingretten og i sin forklaring for lagmannsretten, understreket at han ikke har tatt konkret stilling til risikoen for fremtidige overgrep fra _____ de faktiske forholdene i saken er så sterkt omtvistet. Solbakken har derfor utarbeidet en bestefallsvurdering og en verstefallsvurdering som differensierer med hensyn til hvilke faktiske forhold man legger til grunn.

Tingretten har oppsummert Solbakkens to vurderinger på følgende måte:

Verstefallsvurderingen

Sakkyndig Solbakkens verstefalls risikovurdering går fram av hans rapport fra side 32. I dette scenariet ble følgende faktorer vurdert å være klart til stede:

- Seksuelt avvik (faktor nr. 1), dersom det legges til grunn at har skaffet seg seksuell nytelse gjennom handlinger mot små barn. Seksuell tiltrekning mot søsteren i egen oppvekst vurderes som et klart sosialt avvik, men ikke utslag av avvikende seksuelt tenningsmønster.
- Offer for overgrep i barndommen (faktor nr. 2) mot selv.
- Tidligere ikke-voldelige overgrep (faktor nr. 10). Her er det vist til de beskrevne overgrepene mot søsteren og egne barn antas å ha funnet sted uten fysisk vold eller eksplisitte trusler om det. Men søsteren har beskrevet hvordan skal ha alminneliggjort overgrepene. En slik framgangsmåte, særlig i følge av seksuell tiltrekning mot barn, gir økt risiko for framtidige seksuelle overgrep.
- Gjentatte seksuelle overgrep (faktor nr. 12): Antallet tidligere overgrep er en av faktorene som i sterkest grad assosieres med risiko for nye overgrep. Det er vist til at handlingene mot lillesøsteren skal ha pågått over år, og til senere overgrep mot eldste datter, eldste sønn og
- Flere forskjellige seksuelle overgrep (faktor nr. 13): Det er stor variasjon i de beskrevne seksuelle handlinger fra side. Slik variasjon er forbundet med økt framtidig risiko.
- Opptrapping av frekvens eller alvorlighetsgrad (faktor nr. 16): Handlingene mellom og i barne- og ungdomsårene hadde en opptrapping i alvorlighetsgrad. Denne opptrappingen kan nok forklares som et resultat av begges utvikling og modning. Senere overgrep mot egne barn, om det legges til grunn, må sies å innebære opptrapping av alvorlighetsgrad.
- Ekstrem bagatellisering eller benekting av seksuelle overgrep (faktor nr. 17): Far har i sterk grad nedtonet alvorlighetsgraden i handlingene overfor søsteren. Overgrep mot egne barn nekter han helt for.
- Negative holdninger til behandling (faktor nr. 20): Ettersom benekter å ha begått overgrep, må det antas at han ikke ser behandling som aktuelt for å forebygge overgrep i framtiden.

Sakkyndig Solbakken har i verstefallsvurderingen også lagt til grunn at ustabilitet i forhold (faktor nr. 7) er delvis til stede.

Om verstefallsvurderingen uttaler Solbakken på side 34 i sin erklæring:

Med det faktum som er lagt til grunn i det ovenstående og med den beskrevne forekomst av risikofaktorer mener det sakkyndige at det vil være en klart forøket risiko for at far i fremtiden utøver seksuell vold. Det er særlig faktorene 1, 10, 12, 13, og 17 som anses som vesentlige i å heve risikonivået.

Bestefallsvurderingen

I dette scenariet fant sakkyndig Solbakken følgende risikofaktorer klart til stede:

- Offer for overgrep i barndommen (faktor nr. 2): Retten viser her til omtalen av denne risikofaktoren under verstefallsvurderingen ovenfor.
- Tidligere ikke-voldelige overgrep (faktor nr. 10): Fars seksuelle handlinger overfor søsteren skjedde uten bruk av fysisk vold eller trusler om det. Aldersforskjellen mellom dem og _____ alder ved de siste hendelsene innebærer at den sakkyndige anser handlingene som seksuelle overgrep, selv om far karakteriserer dem som utforsking.
- Gjentatte seksuelle overgrep (faktor nr. 12): Det vises til _____ beretning om mange handlinger over flere år. Denne risikofaktoren er en av faktorene som i sterkest grad er assosiert med risiko for nye seksuelle overgrep.

I bestefallsvurderingen la Solbakken til grunn risikofaktorene ustabilitet i forhold (faktor nr. 7), flere forskjellige overgrep (faktor nr. 13) og ekstrem bagatellisering eller benekting av seksuelle overgrep (faktor nr. 17) som kanskje eller delvis til stede.

I tilknytning til bestefallsvurderingen heter det på side 35 i Solbakkens erklæring:

De tre risikofaktorene som er vurdert å være til stede gjelder forhold som ligger langt tilbake tid, da far selv var i barne- og ungdomsalder. Det er hendelser som kan disponere for seksuelle overgrep senere i livet. Hvis en legger til grunn at nye overgrep *ikke* har funnet sted i løpet av de mer enn 30 årene som har gått siden da, mener den sakkyndige at tilstedeværelsen av risikofaktorene ikke innebærer noen vesentlig forøket risiko for fremtidig seksuell vold.

Lagmannsretten vil i det følgende først vurdere om _____ har forgrepet seg på sin søster _____; da de var barn. Deretter vil retten vurdere om _____ har begått uønskede seksuelle handlinger mot _____ eller _____. Basert på denne gjennomgangen vil lagmannsretten ta stilling til om det er en reell risiko for overgrep fra _____ mot barna i fremtiden.

Lagmannsretten legger det til grunn som bevist at _____ og _____ hadde en seksuell relasjon da begge var barn. Lagmannsretten finner det sannsynliggjort at handlingene startet da _____ var rundt 7 år og _____ var rundt 12 år. Begge har forklart at kontakten opphørte da _____ kom i puberteten, og at det da var _____ som avsluttet kontakten ved å avvise _____. Lagmannsretten finner på den bakgrunn at handlingene opphørte da _____ var rundt 9 år og _____ var rundt 14 ½ år. _____ har i politiforklaringer, forklaringer til barnevernet og til lagmannsretten beskrevet handlingene som gnikking og tukling med klærne på. Dette er i samsvar med det _____ tidligere har fortalt til søsteren _____ og moren _____. Til politiet i 2012 har imidlertid _____ gitt en beskrivelse av betydelig grovere karakter. Til politiet har hun blant annet forklart at _____ førte sin penis inn i henne og at de hadde oralsex.

Lagmannsretten legger til grunn at det ikke er holdepunkter for at [redacted] penetrerte [redacted]. Dette er klart avvist under hovedforhandlingen av både [redacted] selv og [redacted]. Utover dette anser lagmannsretten det ikke nødvendig å ta endelig stilling til hva den seksuelle kontakten mellom søsknene bestod i, herunder om den – med det unntak at den ikke bestod av penetrering – tilnærmet hadde et så alvorlig preg som det [redacted] gir uttrykk for, eller om den mer kan sies å bære preg av utforskning av seksualitet med en viss form for gjensidighet. Grunnen til at lagmannsretten ikke finner det nødvendig å ta stilling til hva den seksuelle kontakten besto i, er at forholdet uansett ikke gir grunnlag for å anta at [redacted] i dag – og lenge etter at han er blitt voksen – vil forgripe seg seksuelt på sine barn. Lagmannsretten vil komme nærmere tilbake til dette nedenfor.

[redacted] moren til [redacted] og [redacted] anmeldte [redacted] for seksuelle overgrep mot barna i desember 2002. Etter en helhetlig gjennomgang av de relevante bevisene, herunder utskriften fra dommeravhøret av [redacted] samt vitneavhørene til [redacted] og [redacted] finner lagmannsretten det klart at det ikke var faktisk grunnlag for anmeldelsen fra [redacted]. Det fremgår av tidsnære bevis, og da særlig notatene til sosialkonsulenten på [redacted] skole, at [redacted] i det aktuelle tidsrommet hadde et alkoholproblem. Det fremkommer også at hun slo barna og truet dem i forbindelse med barnevernets undersøkelser av saken mot henne. [redacted] har i vitneavhøret for lagmannsretten, som i eposten til [redacted] fra 2012, vært tydelig på at hun aldri har vært utsatt for seksuelle overgrep fra [redacted]. Hun forklarte at moren i 2002 var veldig redd for å miste barna som følge av rettssaken mellom foreldrene, og at [redacted] derfor presset og truet [redacted] til å lyve om overgrep. [redacted] har videre for lagmannsretten forklart hvordan hun og moren øvde på hva [redacted] skulle si og hvordan hun skulle oppføre seg i forbindelse med dommeravhøret for å virke troverdig. Det kan i forlengelsen av dette nevnes at [redacted] også ba I [redacted] fortelle sosialkonsulenten på skolen om hva [redacted] skulle ha gjort. Bakgrunnen for dette var at sosialkonsulenten skulle vitne i rettssaken mellom foreldrene. [redacted] har i dag, i henhold til både [redacted] og [redacted] erkjent at hun ikke tror [redacted] forgrep seg seksuelt på [redacted].

Det neste spørsmålet for lagmannsretten er om [redacted] beskrivelse av seksuelle handlinger fra [redacted] mot [redacted] og [redacted] skal legges til grunn. Lagmannsretten vil først gå igjennom [redacted] ulike forklaringer om hva hun mener å ha observert den helgen [redacted] var på besøk hos sine foreldre med [redacted] og [redacted]. Barna var på tidspunktet rundt to og seks år gamle.

Til barnevernet i 2009 beskrev [redacted] en leggesituasjon hvor [redacted] borret opp nesa si i underlivet på jenta på [redacted] – hva melder opplevde – en seksuell måte". I

politiforklaringen i 2012 forteller at skal ha kalt situasjonen for "den leken vi pleier å leke". Leken innebar, i henhold til , at " satte seg på ansiktet til faren sin, han tar tak i rumpen og skrittet til og bretter det ut og kjører nesen opp i skrittet på henne. Vitnet sier at han ikke holder nesen så veldig rolig oppi der."

Med hensyn til ; beskrev til barnevernet 2009 at satt på kneet til faren sin. ; skal så ha gnidd underlivet sitt mot guttens rompe. I politiforklaringen fra 2012 var beskrivelsen en noe annen:

Vitnet beskriver at mistenkte [] sitter bakoverlent i en stol med hodet til sønnen sin i skrittet. Vitnet beskriver at hun så mistenkte tok tak i rumpen til og gav den en sensuell massasje. Han løfter rumpen opp og ned slik at han får bevegelse i sitt eget skritt. [...] Vitnet sier han har lagt hodet tilbake og igjen kjenner hun igjen den seksuelle grimasen som viser at han er veldig fornøyd. ligger med totten i munnen og øynene åpne som hun beskriver som to store glugger. Vitnet tolker som et stort spørsmålstegn der hun oppfatter at han lur på hva som skjer.

Til barnevernet forklarte at begge foreldrene hennes var til stede i stuen da episoden med ; fant sted. skal ha fortalt foreldrene om hva hun hadde observert, men de svarte at de ikke hadde sett noe mistenksomt. Til politiet har forklart at det kun var moren hennes som var til stede, men at moren bare stirret ut i luften i en form for angst.

har fortalt om sine observasjoner til , den eldste søsteren i familien. Da beskrev hun kun en situasjon hvor ; skal ha kastet i luften og tatt i mot henne slik at han fikk skrittet hennes i ansiktet. skal ha hatt klær på seg da dette fant sted. gav overfor klart uttrykk for at det var sykt å oppfatte denne hendelsen som å innebære noe seksuelt.

mor til , og har forklart seg for lagmannsretten. Hun tok klar avstand fra at hun skulle ha observert noen form for seksuell berøring mellom og forklarte videre at dersom hun hadde sett noe slikt ville hun trolig ha blitt sint.

Samlet sett finner lagmannsretten at har mistolket kontakten mellom barna. beskrivelse av historien har videre utviklet seg til det mer alvorlige over tid. Det kan også nevnes at mener å ha sett seksuelle overgrep fra foreldre mot barn i en annen familie hun besøkte. I motsetning til tingretten finner lagmannsretten, etter en helhetlig vurdering av bevisene, at har overfortolket normale situasjoner og lek mellom og Det er ikke grunn til å anta at det var tale om seksuelle handlinger fra side.

anmeldte for incest mot 8. juni 2012. I henhold til anmeldelsen skal overgrepene ha skjedd etter 1. juni 2010, dvs. fra år ca. 4 ½ år. Lagmannsretten vil i det følgende gjennomgå dokumentbevis og vitneforklaringer av relevans ved vurderingen av om det er tilstrekkelige holdepunkter for at har vært utsatt for seksuelle overgrep fra:

Innledningsvis finner lagmannsretten grunn til å påpeke at i det tidsrommet hun mener at overgrepene skal ha skjedd, var godt kjent med bekymringsmelding med hensyn til mulige overgrep mot og . Barnevernet hadde gjort en rekke undersøkelser i 2010, også i forhold til og hadde snakket med barnevernet om sine vurderinger av bekymringsmeldingen og hennes syn på forholdet mellom og deres felles barn. I henhold til rapporten fra barnevernet gav i samtalen klart uttrykk for at hun alltid hadde "vært "på alerten" vedrørende eventuelle tegn til overgrep", men at hun aldri hadde hatt årsak til å mistenke . Det faktum at ikke mistenkte for overgrep mot barna bekreftes etter lagmannsrettens syn av at hun fra januar 2010 aksepterte at og var 50 prosent hos hver av foreldrene.

Det er videre grunn til å påpeke at på tross av at både i forkant av bekymringsmeldingen i 2009 og i etterkant, har hatt et fokus på om kan ha vært utsatt for seksuelle overgrep, så er det faktiske grunnlaget for dette i anmeldelsen fra 2012 svært begrenset. Til politiet og i sin partsforklaring for lagmannsretten har for det første fremhevet at da hun gikk i barnehagen, var mye sår i underlivet. Etter lagmannsrettens syn er det imidlertid ingen holdepunkter for at dette skyldes seksuelle overgrep fra . I den forbindelse viser retten til at dersom faktisk var bekymret for at sårhet nedentil kunne skyldes overgrep, er det påtagelig at hun ikke fikk dette nærmere undersøkt av lege. I den aktuelle perioden var flere ganger hos fastlegen på grunn av problemer med urinveiene. Det kan i forlengelsen av dette også nevnes at da ble undersøkt på Ullevål sykehus i juni 2012, ble det ikke gjort noen funn som kunne tyde på seksuelle overgrep.

For det andre har forklart seg om seksualisert adferd fra side. skal blant annet ha lekt at dukkene hennes kysset og klinte, og skal ha snakket om tiss mot tiss. Hun skal også ha oppført seg "mer fjaste" og med seksuelle undertoner i sin kontakt med gutter/menn. I forhold til seksualisert adferd har særlig grad fremhevet to hendelser i 2012. Om den første heter det i politianmeldelsen:

Da de så på film for noen uker siden ville at skulle kose henne på tissen. i fanget til men strøk på hodet og armen til tok hånden til og la den på tissen sin og rugget den frem og tilbake. tok vekk hånden sin og gjentok dette.

Da sa at hun ikke kunne gjøre dette som ønsket, sa at hun likte det. Deretter snakket de sammen om at dette var noe hun kunne gjøre på rommet sitt når hun var alene og at det bare var henne selv om fikk lov til å gjøre dette.

Den andre hendelsen skal ha skjedd etter at saken mot var henlagt. Til lagmannsretten forklarte at romjulen 2012 skal ha berørt i skrittet. På spørsmål fra ; om noen hadde gjort dette mot , skal ha svart at faren hadde gjort det, men "det har vi lagt bak oss". Den samme hendelsen er omtalt i barneverndokumentene på følgende måte:

Mor sier at det var i julen 2012, hvor kom tilbake til mor etter å ha vært på samvær hos far i romjula. lå på sofaen og slappet av sammen med mor. tok da plutselig mor på tissen. Mor sier at ikke kunne gjøre sånn og spurte henne om noen hadde gjort det mot før. svarte da at pappa hadde gjort det, da han skulle vaske henne. Mor forsøkte å spørre mer litt senere, men da svarte at hun og pappa hadde snakket om det og var ferdige med saken.

Lagmannsretten legger i bevisvurderingen til grunn at de to hendelsene har funnet sted. Når det gjelder situasjonen fra romjulen 2012, finner retten det sannsynliggjort at har ment at tok henne på tissen da han skulle vaske henne. Når det gjelder den øvrige beskrivelsen har gitt av adferd, legges også den til grunn i helhetsvurderingen av om det er grunn til å anta at har blitt utsatt for seksuelle overgrep.

Et tema for lagmannsretten har vært om også overfor andre enn , har utvist seksualisert adferd. halvbror, har til lagmannsretten forklart at , ved flere anledninger og på en upassende måte, har berørt ham oppe i lysken. skal videre høsten 2015 spurte ham om han hadde sex med sin nye kjæreste. For øvrig påpekte at han tidligere hadde stusset over at kopierte adferd som hun så på TV, men at han nå, etter å ha jobbet som lærer, ser at også andre barn gjør det samme.

Vitnet har til tingretten forklart at hun, på sidelinja under en fotballcup i 2013, observerte seksualisert atferd fra Tingretten har oppsummert forklaringen på følgende måte:

Hun laget en slags seng av tepper og lignende, la seg ned og spriket med beina. brukte uttrykk som "se her", "dette liker gutta godt" og "nå ser du meg best". Retten nevner at vitnet ikke er en nær venninne av og ikke kjenner godt. opplevde situasjonen ubehagelig, og grep inn i den ved å tilby barna frukt.

Når det gjelder oppførsel hos far og hans familie, har hverken eller observert unormal, seksualisert adferd. Det er også

grunn til å bemerke at hverken barnehagen eller skolen til har hatt noen bemerkninger med hensyn til seksualisert adferd eller lignende.

I sum legger lagmannsretten til grunn at ulike sammenhenger har opptrådt på en måte som kan oppfattes som seksuell, herunder ved en anledning har berørt i skrittet og ved en anledning har lagt hånd i eget skritt. Retten finner imidlertid ikke at det er grunnlag for å konkludere med at adferden var av en slik art eller omfang at den med rette kan beskrives som unormal seksualisert adferd. Det er videre ingen holdepunkter for at adferd skyldes uønskede seksuelle handlinger fra

har i august og september 2016 hatt tre samtaler med psykolog Hansteensen.

har vært til stede under samtalen. har ikke villet snakket om forholdet til faren sin i timene. Hansteensen mener strever med egne følelser og konsentrasjon. Hansteensen ønsker å undersøke om dette er såkalte dissosiative symptomer, som igjen kan skyldes traumer. Etter lagmannsrettens syn gir ikke Hansteensens vitneforklaring grunnlag for å anta at har foregrepet seg seksuelt på For øvrig kan det påpekes at BUP, i løpet av de seks samtalen de hadde med fra april til september 2014, ikke observerte dissosiering.

For øvrig har lagmannsretten, ved vurderingen av om har vært utsatt for seksuelle overgrep fra sett hen til beskrivelsene av samvær mellom og gitt av psykiatrisk sykepleier Miljeteig og psykolog Bruun. Begge var på tidspunktet kjent med at var anmeldt for seksuelle overgrep mot

Miljeteig gjorde i 2012 og 2013 ingen observasjoner av eller av samspillet mellom og som kan gi holdepunkter for at det har skjedd seksuelle overgrep. Miljeteig beskrev at barna trivdes i fars selskap, og hun observerte ikke noe som var påfallende. Miljeteig mente imidlertid at barnas reaksjon i forkant av samværene med far hang sammen med at ikke hadde tilrettelagt for samvær på en god måte. Barna var videre preget av en lojalitetskonflikt.

Bruun observerte også hyggelige samvær mellom far og barn i 2014. Det var gjensynsglede og ikke noe som tydet på vegring fra barna. Bruun vurderte historier dithen at de var knyttet til konflikten mellom foreldrene. Dersom hadde vært usatt fra overgrep fra, ville Bruun ha forventet en mer reserverthet hos mens hun observerte en umiddelbarhet og glede hos sammen med far. "Kvaliteten av den emosjonelle kontakten mellom far og er vanskelig å tenke seg hvis hun hadde vært utsatt for overgrep."

Etter ønske fra har vært utredet av BUP Kongsberg. I forkant av samtalen mellom og BUP opplyste BUP om at hun mistenkte at hadde begått seksuelle overgrep mot Heller ikke i løpet av de seks

samtalene BUP hadde med _____ emkom det opplysninger som tilsier at _____ har utsatt _____ for uønskede seksuelle handlinger.

Samlet sett finner lagmannsretten at det ikke er holdepunkter for at _____ har foretatt uønskede seksuelle handlinger mot (_____ Lagmannsretten har ikke vært i tvil ved bevisvurderingen.

_____ anmeldte også _____ for incest mot _____ 8. juni 2012. _____ har til politiet og lagmannsretten forklart at _____ han gikk i barnehagen, i en periode hadde sår og irritert hud rundt endetarmsåpningen. Utover det skal _____ noen ganger opptrådt på en måte som for _____ følte som om han ville komme henne litt for nær.

Det er ingen opplysninger i det øvrige bevismaterialet i saken som kan indikere at _____ skal ha utsatt _____ for seksuelle overgrep. Samlet sett finner lagmannsretten at det ikke er holdepunkter for at _____ har foretatt uønskede seksuelle handlinger mot _____ Lagmannsretten har ikke vært i tvil ved bevisvurderingen.

Er det en reell risiko for at _____ og/eller _____ kan bli utsatt for overgrep fra ved fremtidig samvær?

_____ skal ikke ha samvær med _____ og _____ dersom det foreligger en reell risiko for overgrep eller retraumatisering av barna. Sett hen til alvoret i de potensielle overgrepene skal det færre konkrete forhold til for å legge til grunn at det er tale om en reell fremtidig risiko.

Av drøftelsene ovenfor fremgår at lagmannsretten ikke finner holdepunkter for at _____ har begått uønskede seksuelle handlinger mot noen av sine barn, hverken _____ eller _____. Spørsmålet blir da om den seksuelle kontakten som _____ hadde med sin søster da de begge var barn, og som er omtalt ovenfor, er en risikofaktor som innebærer at det er en reell fare for at han vil forgripe seg seksuelt på _____ eller _____.

Lagmannsretten finner det klart at det ikke foreligger en slik risikofaktor. Ved sin vurdering har lagmannsretten lagt vekt på at forholdet fant sted mens _____ var barn, at det var han som avsluttet den seksuelle kontakten, at han gjorde dette fordi han forstod at det var galt å ha slik kontakt og at han etter å ha blitt voksen erkjenner sitt ansvar for det som hendte og tar klar avstand fra det.

På denne bakgrunn er det etter lagmannsrettens syn ikke holdepunkter for å anta at det er en reell risiko for fremtidige overgrep fra _____ mot _____ eller _____. Samvær skal da ikke nektes på dette grunnlag, jf. barnelova § 43 første ledd og § 48 annet ledd. Lagmannsretten finner også støtte for sin konklusjon i den sakkyndige rapporten fra _____

psykolog Solbakken til tingretten. I den såkalte "bestefalls risikovurderingen" har Solbakken basert seg på at [redacted] selv har vært et offer for seksuelle overgrep samt at han har begått gjentatte ikke-voldelige overgrep mot [redacted]. Gitt at kun disse forholdene legges til grunn som bevist, vurderer Solbakken saken dithen at "risikofaktorene ikke innebærer noen vesentlig forøket risiko for fremtidig seksuell vold".

Fastsettelse av samvær for [redacted] med [redacted]

Lagmannsretten vil i det følgende vurdere omfanget av [redacted] samvær med [redacted] og [redacted] basert på den premiss at det ikke foreligger noen reell risiko for overgrep mot dem fra [redacted] side.

Barnets beste innebærer at spørsmålet om samvær skal avgjøres ut fra en konkret helhetsvurdering av hvilket av de foreliggende alternativene som best vil trygge barnets oppvekst og utvikling. Relevante momenter i helhetsvurderingen er blant annet foreldrenes personlige egenskaper som oppdragere, herunder evnen til å gi barnet adekvat omsorg. Andre momenter er blant annet bomiljø, nettverk og hensynet til best mulig samlet foreldrekontakt. Retten er ikke bundet av partenes prosesshandlinger lenger enn dette er forenlig med offentlige hensyn, jf. tvisteloven § 11-4.

Det følger av barnelova § 31 at det ved vurderingen av hva som er den beste løsning – alt etter hvor gammelt barnet er – skal legges vekt på hva barnet mener. I den forbindelse viser lagmannsretten også til Prop.85 L (2012-2013), som gir veiledning i de tilfeller der barnet vegrer seg mot samvær. I proposisjonen, pkt. 7.2.4.5 under overskriften: «Barn som (for tiden) ikke ønsker samvær» heter det:

Departementet opprettholder også anbefalingen fra høringsnotatet om at barn som for tiden ikke ønsker samvær, ikke skal pålegges dette før saken er tilstrekkelig utredet og barnets og familiens situasjon er tilfredsstillende klarlagt. Det er viktig at bakgrunnen for barnets vegring undersøkes.

Ved vurderingen av fremtidig samvær mellom [redacted] og [redacted] tar lagmannsretten utgangspunkt i at [redacted] i henhold til tingrettens dom, skulle ha samvær med [redacted] hver tredje uke. Gjennomføringen av samværene har imidlertid blitt vanskeliggjort ved at [redacted] etter pålegg fra barnevernet, ikke lenger bor hjemme med [redacted] og barna [redacted] har i sin partsforklaring redegjort for at [redacted] har vært hos ham på hybelen et par ganger. Videre har [redacted] sett ham hjemme sammen med [redacted] og barna på dagtid.

Solbakken har i sin sakkyndige rapport til lagmannsretten av 16. september 2016 referert sin samtale med [redacted] 2. september 2016. [redacted] har overfor ham forklart at samværene ikke er "blitt helt slik han trodde de skulle bli", men han presiserte ikke hva som var blitt annerledes. [redacted] forteller at han ikke har vært på alle de planlagte samværene. Hvis han

ikke har villet dra på samvær, har han bare sagt fra til mamma at han ville være hjemme. Hun har ikke stilt noen spørsmål, men har sagt det til pappa som har sagt ok." Med hensyn til fremtidig samvær skal ha gjentatt "at han ønsker å være mest hos mamma, og så vil han velge selv når han skal på samvær hos pappa. Han tror ikke han da ville ha dratt så ofte på overnattingsbesøk til pappa." Hvis han måtte velge, ville heller være hver tredje helg hos enn annen hver helg da han da ville få mer tid til å være sammen med vennene sine.

For tingretten anbefalte Solbakken a alle ha samvær med hver tredje uke. Solbakken har hverken skriftlig eller muntlig gitt en anbefaling med hensyn til samvær for lagmannsretten.

Lagmannsretten har ved vurderingen av samvær mellom og lagt vekt på at i dag gir uttrykk for at han ønsker mindre samvær enn før tingrettens dom. Retten finner imidlertid at endrede holdning den siste tiden også må forstås på bakgrunn av at ikke lenger kan bo sammen med og . Det er ikke tvilsomt at dette har vanskeliggjort naturlige samvær mellom og faren, og tingrettens domspremisser kan også ha bidratt i så henseende.

Lagmannsretten har hatt en omfattende bevis- og vitneførsel knyttet til spørsmålet om det er noen reell risiko for fremtidige seksuelle overgrep fra mot barna. Gitt rettens funn, om at det ikke har forekommet uønskede seksuelle handlinger fra i forhold til noen av barna, og det heller ikke for fremtiden er noen reell risiko for seksuelle overgrep, er det all grunn til å tro at barnevernet innen kort tid vil reversere beslutningen om at ikke kan bo sammen med sin familie. Det er derfor grunn til å anta at samværene mellom og vil kunne normaliseres innen kort tid.

Lagmannsretten viser videre til at også tidligere har gitt uttrykk for at han ikke ville ha samvær med . Miljeteig og Bruun har observert dette i forkant av samværene med far. Like fullt har begge rapportert om vellykkede og positive samvær straks kom til far. Lagmannsretten finner også grunn til å påpeke at det er holdepunkter for at er blitt ytterligere påvirket av foreldrekonflikten etter dommen i tingretten. skal ha blitt konfrontert av med at han skal ha sagt stygge ting om Lagmannsretten finner det også bevist at i de senere år, også forut for anmeldelsen i 2012, ikke har støttet opp om samvær med ; har tvert i mot, i hvert fall i perioder, motarbeidet dette. ar også til Solbakken nylig opplyst at dersom han ikke vil til faren så har ikke stilt noe spørsmål ved det. til dels manglende tilrettelegging og støtte med hensyn til viktigheten av samvær med kan også være en medvirkende årsak til at i dag ønsker mindre samvær med faren.

Samlet sett har lagmannsretten ved fastsettelsen av samværet mellom [redacted] og [redacted] lagt betydelig vekt på [redacted] uttalte ønsker. Like fullt har retten kommet til at fortsatt skal ha samvær med [redacted] i det omfang som Solbakken anbefalte for tingretten. Selv om [redacted] kan ha negative reaksjoner på slikt samvær, finner lagmannsretten at samværet på sikt vil være til [redacted] beste, se også Rt. 2014 side 976, avsnitt 59.

Når det gjelder ferier, finner lagmannsretten at [redacted] bør ha samvær med [redacted] i tråd med barnelovas normalordning, dvs. tre uker i sommerferien og annenhver høst-, jule-, vinter- og påskeferie, jf. barnelova § 43 annet ledd.

[redacted] har ikke hatt samvær med [redacted] etter tingrettens dom. Så langt lagmannsretten er kjent med, har [redacted] kun besøkt [redacted] hjem ved to anledninger etter at tingrettsdommen falt. [redacted] ser imidlertid søsteren [redacted] og [redacted] hyppig på skolen.

Solbakken har i sin sakkyndige rapport til lagmannsretten av 16. september 2016 referert fra sin samtale med [redacted] 2. september 2016. Til ham gir [redacted] uttrykk for at hun ikke ønsker at det skal fastsettes et bestemt samvær med [redacted]. "Hun synes det er fint at hun har bare ett fast sted å bo og at hun slipper å gå frem og tilbake mellom foreldrenes hjem." I samtalene med Solbakken forut for tingrettens dom gav [redacted] også uttrykk for at hvis hun fikk bestemme selv, "ville hun være mest hos mamma, og innimellom hos pappa". I rapporten til tingretten la Solbakken til grunn at en ikke kan legge ensidig vekt på synspunkter da det ikke er gitt at hun fullt ut forstår hva som er til hennes eget beste. Solbakken viser videre til at [redacted] er i en sårbar situasjon med "risiko for å utvikle psykiske og sosiale vansker pga sitt vektproblem og sine utfordringer mht. å komme inn i venninnemiljøet."

Forutsatt at det ikke er en reell risiko for overgrep, har Solbakken for tingretten anbefalt følgende samvær mellom [redacted] og [redacted]

[redacted] gis samvær med far her tredje helg fra fredag ettermiddag til mandag morgen, i samme uker som [redacted] er hos far. Ut over dette bør foreldrene tilrettelegge for at hun kan besøke far når hun selv ønsker det, eventuelt også med overnatting. Det anbefales ikke tilsyn.

I sin forklaring til lagmannsretten fant Solbakken det vanskelig å anbefale en bestemt samværsmodell for [redacted] dag. Solbakken viste til at [redacted] oppfatter moren som sin primære omsorgsperson. Faren er blitt mer perifer. Solbakken uttalte at det var vanskelig å si noe om hvordan et pålagt samvær for [redacted] vil slå ut.

Lagmannsretten slutter seg i stor grad til Solbakkens vurderinger med hensyn til [redacted] men vil føye til et par punkter av betydning for vurderingen:

For det første har i perioder over flere år gitt uttrykk for at hun ikke vil ha samvær med Miljeteig og Bruun har også observert dette i forkant av samværene med far. Like fullt har begge rapportert om vellykkede og positive samvær straks kommer til far. Videre må vegring mot samvær med faren også forstås i lys av foreldrekonflikten. Også i forhold til finner lagmannsretten det bevist at i de senere år, også forut for anmeldelsen i 2012, ikke har støttet opp om samvær med far, men tvert i mot har motarbeidet dette eller enkelt akseptert uttrykte ønske om å ikke ville til far. Begge barna har også, forut for tingrettens dom, gitt uttrykk for at har nektet dem samvær med faren også når de har ønsket det.

Lagmannsretten legger videre til grunn at samvær med og hans familie vil være bra for . I tillegg til de mer alminnelige hensyn om betydningen av relasjonen mellom og faren, viser lagmannsretten til at øyst trolig vil ha nytte av mer klare rammer og rutiner som representerer. I den sammenheng viser lagmannsretten til at det fra flere hold er uttalt at har utfordringer med grensesetting i forhold til Solbakken legger også til grunn at opplever det som utfordrende å stå i mot press fra Lagmannsretten viser til at dette nylig er synliggjort i forhold til motivasjon til å gjøre lesker. På tross av at skolen og på et tverrfaglig møte i august 2016, ble enige om en plan for oppfølging av leksene, så har dette i henhold til vitnet fagleder på barneskole, sklidd ut igjen de siste ukene. Skolen vil på nytt ta opp forholdet med

Samlet sett har lagmannsretten ved fastsettelsen av samværet mellom og lagt betydelig vekt på hennes uttalte vegring mot samvær. Like fullt har retten kommet til at gjen skal ha samvær med i det omfang som Solbakken anbefalte for tingretten. Selv om kan ha negative reaksjoner på slikt samvær, finner lagmannsretten at samværet på sikt vil være til beste, se også Rt. 2014 side 976, avsnitt 59.

Når det gjelder ferier, finner lagmannsretten at bør ha samvær med i tråd med barnelovas normalordning, dvs. tre uker i sommerferien og annenhver høst-, jule-, vinter- og påskeferie, jf. barnelova § 43 annet ledd.

Avsluttende merknader

Lagmannsretten finner grunn til å minne om at foreldrene har et gjensidig ansvar for at samværsretten blir oppfylt, jf. barnelova § 42 første ledd. Det er viktig at tillater og legger til rette for samvær med . I lys av tidligere erfaringer vil det også være av stor betydning at opptrer tydelig overfor barna, og at hun står i mot press om å la samværet være opp til dem.

Målsettingen til og bør være a innen sommeren 2017, har et tilsvarende samvær med som det som er fastsatt for i dommen.

Lagmannsretten finner avslutningsvis grunn til å minne om at dersom en av foreldrene hindrer at samværsretten kan gjennomføres, kan den som har samværsretten kreve ny avgjørelse av hvem som skal ha foreldreansvaret eller hvem barnet skal bo sammen med, jf. barnelova § 43 siste ledd jf. § 64.

Det følger av barnelova § 61 nr. 4 at i samværsaker der det har vært samtale med barnet, har domstolen nå ansvaret for å «orientere barnet om utfallet av saka og korleis meininga til barnet har blitt teke omsyn til». Bestemmelsen er noe misvisende plassert under overskriften «Avgjerder under saksførebuinga», men må gjelde også den endelige dommen i saken. Lagmannsretten har tatt egen beslutning om dette.

Sakskostnader

har fått medhold fullt ut i ankesaken, og han i utgangspunktet krav på full erstatning for sine sakskostnader for lagmannsretten og tingretten, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd og § 20-9 andre ledd. Unntak kan gjøres der tungtveiende grunner gjør det rimelig å fritta den tapende parten for kostnadsansvar.

I barnefordelingssaker gjør gjerne sterke velferdsmessige hensyn seg gjeldende, og domstolene er generelt tilbakeholdne med å idømme den tapende parten et kostnadsansvar. Det vises her til Schei m.fl., Tvisteloven, 2. utgave, side 712. Etter en samlet vurdering har lagmannsretten kommet til at hver av partene skal dekke egne sakskostnader for tingretten og lagmannsretten etter tvisteloven § 20-2 tredje ledd bokstav a.

Dommen er enstemmig.

DOMSSLUTNING

1. Det skal være samvær mellom _____ og _____
_____ tredje hver uke. Overlevering skjer mandag morgen på skolen.
2. Det skal være samvær mellom _____ ; og _____
_____ hver tredje helg fra fredag til mandag. Overlevering skjer etter skolen på fredag og mandag morgen på skolen.
3. _____ skal ha samvær med _____ og _____
_____ tre uker i sommerferien og annenhver høst-, jule-, vinter- og påskeferie.
4. Sakskostnader tilkjennes ikke, hverken for tingretten eller lagmannsretten.

Harald G. Nyhus

Therese Steen

Torild Margrethe Brende

Dokument i samsvar med undertegnet original.
Signert elektronisk, Kristian Lorentzen

